

Rehualan toimijoiden tarkastukset ja niihin valmistautuminen

1. Kenelle ohje on tarkoitettu?

Tämä ohje on tarkoitettu kaikille rehualan toimijoille alkutuotantoa lukuun ottamatta. Myöskään rehun kuljetuskaluston tarkastuksia tai luonnonmukaisen tuotannon valvontaan liittyviä tarkastuksia ei käsitellä tässä ohjeessa.

2. Yleistä tarkastuskäynneistä

Evira valvoo rehualan toimijoita tarkastuskäynnein vuosittain laadittavan riskiperusteisen valvontasuunnitelman mukaisesti. Tarkastuskäyntejä suorittavat Eviran ylitarkastajat ja Eviran valtuuttamat tarkastajat. Tuotantoeläinten rehuja myyviä vähittäiskauppoja ja niiden yhteydessä olevia rehuvarastoja tarkastavat ELY-keskusten tarkastajat pistokokein. Tarkastusten tarkoituksena on selvittää, täyttävätkö toimijat rehulainsäädännön vaatimukset. Toiminnasta riippuen keskeisimpiä säädöksiä rehulain ohella ovat asetus rehualan toiminnanharjoittamisesta, rehuhygieniasetus, TSE-asetus, sivutuoteasetus, direktiivi haitallisista aineista eläinten rehuissa sekä lääkerehujen valmistajilla ja markkinoille saattajilla myös lääkerehuasetus. Lisäksi tarkastuksissa on huomioitava mm. pakkausmerkintöjä, lisäaineita, muuntogeenisiä rehuja ja jäljitettävyyttä koskevat säädökset. Valvontaviranomaisen tarkastus- ja tiedonsaantioikeudesta säädetään rehulaissa (N:o 86/2008, 34 §). Rehualan toimijoita, joilla on rehujen vientiä Euraasian talousliiton alueelle (Venäjä, Valkovenäjä, Kazakstan, Armenia, Kirgisia), tarkastetaan vuosittain.

Vähittäiskauppojen tarkastuksia lukuun ottamatta tarkastuksen suorittaja ilmoittaa yleensä toimijalle tarkastuksen ajankohdasta vähän etukäteen, jotta toimija voi varmistaa avainhenkilöiden osallistumisen tarkastukseen. Rehun valmistajien tarkastuksissa tulisi olla läsnä HACCP-järjestelmästä, laadunvarmistuksesta, tuotannosta sekä raaka-aineiden hankinnasta ja rehujen toimituksista vastaavat henkilöt. Tarkastus pyritään tekemään toimijan normaalin työajan puitteissa. Tarkastuksen kesto vaihtelee kohteesta riippuen yleensä kahdesta kahdeksaan tuntiin.

Rehuhygieniasetuksen, TSE-asetuksen, sivutuoteasetuksen ja lääkerehuasetuksen perusteella toimijalta voidaan edellyttää hyväksyntää. Hyväksyntätarkastus tehdään hakemuksen perusteella ja tarkastuksesta sovitaan toimijan kanssa aina etukäteen. Hyväksyntämenettelyistä on kerrottu tarkemmin Eviran internet-sivuilla.

Evira voi tietyissä tapauksissa pyytää toimijoilta tietoja ja tehdä tarkastuksia ilman käyntiä paikan päällä.

3. Toimijan velvollisuudet

Toimijan tulee olla perehtynyt rehulainsäädäntöön siltä osin kuin se koskee hänen toimintaansa ja niitä rehuja, joita hän valmistaa, saattaa markkinoille tai tuo maahan. Erityisen tärkeää on tuntee rehuhygieniasetuksen vaatimus HACCP-järjestelmästä ja asetuksen liite 2. HACCP-vaatimus tulee myös sivutuoteasetuksesta. Vientiyritysten tulee lisäksi tuntee vientimaiden rehulainsäädäntöä, erityisesti Euraasian talousliiton maiden lainsäädäntöä silloin, kun vienti kohdistuu näihin maihin.

Toimitilojen lisäksi tarkastuskäynnillä käydään läpi rehualan toimintaan liittyvää ohjeistusta, kirjanpitoa ja muuta toimintaan liittyvää tai siitä syntyvää dokumentaatiota, jonka perusteella voidaan todentaa, että toiminta vastaa sekä lainsäädännön vaatimuksia että toimijan omaa ohjeistusta. Tarkastuksen suorittaja voi pyytää joitakin asiakirjoja nähtäväksi jo ennen tarkastuskäyntiä.

Rehualan toimijoiden tarkastukset ja tarkastuskäynteihin valmistautuminen

Tarkastuskäynnillä toimijan tulee pyydetessä varautua soveltuvin osin esittämään esim. seuraavat asiakirjat:

- HACCP-järjestelmän asiakirjat¹⁾, kuten HACCP-ohjelmaan sisältyvät vuokaavio(t), yhteenveto vaarojen arvioinnista ja yhteenveto kriittisten hallintapisteiden valvonnasta ja kriittisten hallintapisteiden seurantaan liittyvät kirjaukset;
- toimitilojen pohjapiirrokset;
- laadunvarmistussuunnitelma (näytteenotto- ja analysointisuunnitelma ml. näytteenottomenetelmät ja vastanäytteet);
- laadunvarmistuksen tulokset (esim. tutkimustodistukset, mittaustulokset);
- puhdistus- ja desinfiointisuunnitelmat ja niihin liittyvä kirjanpito;
- tuholaiistorjuntaohjelma ja tuholaiistorjuntaan liittyvä kirjanpito;
- kunnossapitosuunnitelmat sisältäen mittavälineiden kalibroinnit sekä tähän liittyvä kirjanpito
- työohjeet ja toimintaohjeet (ml. menettelyt poikkeustilanteissa);
- organisaatiokaavio ja tiedot henkilöstön vastuista, pätevyydestä ja koulutuksesta;
- asiakasvalitukset ja tiedot tuotteiden takaisinvedosta;
- reseptit, tuoteselosteet ja tuotespesifikaatiot;
- raaka-aineiden spesifikaatiot ja/tai laatusopimukset toimittajien kanssa ja toimittajalta saadut tutkimustodistukset;
- raaka-aineiden käyttöön, valmistukseen ja tuotteiden toimituksiin liittyvä kirjanpito (ml. eränumerojäljitettävyys);
- raaka-aineisiin ja tuotteisiin liittyvät kaupalliset asiakirjat kuten rahtikirjat

Asiakirjoihin liittyvät vaatimukset pyritään suhteuttamaan toimijan kokoon ja toimintaan. Esimerkiksi tuotantoeläinten rehuja myyvilta vähittäiskaupoilta edellytetään huomattavasti vähemmän erilaisia asiakirjoja, kuin edellä on mainittu. Vähittäiskaupoilla, samoin kuin esimerkiksi varastointiliikkeillä tulee olla kirjallinen tuholaiistorjuntaohjelma ja torjuntatoimenpiteet ja havainnot tuhoeläimistä tulee kirjata.

Asiakirjat voivat olla myös sähköisessä muodossa. Jotta tarkastuskäynti voidaan suorittaa tehokkaasti ja kohtuullisessa ajassa, tulee rehualan toimijan varmistaa, että asiakirjat ovat helposti löydettävissä ja tunnistettavissa.

¹⁾Kuvattu tarkemmin ohjeessa REHU 801
https://www.evira.fi/globalassets/elaimet/rehut/ohjeet/rehu_801_1.pdf¹⁾

4. Tarkastuksen jälkeen

Tarkastaja kirjoittaa tarkastuskäynnistä tarkastuskertomuksen, joka on yleensä lomakemuotoinen. Tarkastuskertomuksen perusteella Evira laatii valvonnan päätöksen, jossa mahdollisten puutteiden johdosta edellytetään toimijalta korjaavia toimenpiteitä. Valvonnan päätöksessä voidaan antaa myös kehitysehdotuksia. Tavoitteena on lähettää toimijalle alustava päätös ja tarkastuskertomusluonnos kahden viikon kuluessa tarkastuskäynnistä. Jos kyseessä on hyväksyntätarkastus, jossa todetaan puutteita, voi päätös viipyä pidempään. Toimijalle annetaan mahdollisuus esittää mielipiteensä valvonnan päätöksestä ja pyytää korjausta tarkastuskertomuksen mahdollisiin asiavirheisiin (toimijan kuuleminen) lähettämällä em. asiakirjat toimijalle nähtäväksi joko sähköpostiviestinä, tai postitse silloin, kun toimija ei ole ilmoittanut Eviralle sähköpostiosoitetta. Päätös ja tarkastuskertomus valitusosoitteineen lähetetään toimijalle kuulemisen jälkeen ensisijaisesti sähköpostilla.

Elintarviketuotantoeläinten rehuja myyvien vähittäiskauppojen osalta tarkastaja pyytää myymälän edustajalta allekirjoituksen tarkastuslomakkeeseen, eikä tarkastuksesta normaalisti tehdä erillistä valvonnan päätöstä.

Rehualan toimijoiden tarkastukset ja tarkastuskäynteihin valmistautuminen

Evira seuraa päätöksessä edellytettyjen toimenpiteiden toteuttamista toimijan lähettämien selvitysten ja asiakirjojen perusteella, sekä tarvittaessa ylimääräisillä tarkastuskäynneillä. Päätöksessä pyydetty selvitykset ja asiakirjat tulee lähettää Eviraan henkilölle, joka on päätöksessä merkitty esittelijäksi. Asiakirjat voi mielellään lähettää sähköpostitse. Tarkastuskäynneillä todetut puutteet ja laiminlyönnit huomioidaan myös vuosittaisen valvontasuunnitelman laadinnassa. Jos toimija ei (kehotuksista huolimatta) toteuta Eviran päätöksessä edellytettyjä toimenpiteitä, voi seurauksena olla rekisteröinnin tai hyväksynnän keskeyttäminen tai peruuttaminen yhden tai useamman toiminnon osalta.

Tarkastuskäynnit ovat maksullisia ja niistä veloitetaan tarkastukseen käytetyn ajan perusteella. Euraasian vientiin kohdistuvista vientitarkastuksista ei peritä erillistä maksua, vaan kulut katetaan valvontajärjestelmän maksuilla. Toimijan luona tarkastukseen käytetyn ajan lisäksi veloitetaan tarkastukseen valmistautumiseen ja raportointiin kuluva työajasta. Lisäksi veloitetaan erillinen päätösmaksu. Matkaan käytettyä aikaa ei veloiteta erikseen. Myös edellytettyjen toimenpiteiden tarkastamiseen käytetystä työajasta voidaan veloittaa erikseen. Veloitus perustuu voimassa olevaan maa- ja metsätalousministeriön asetukseen Elintarviketurvallisuusviraston maksullisista suoritteista. Laskutus tapahtuu sen jälkeen, kun päätös ja tarkastuskertomus on kuulemisen jälkeen postitettu toimijalle. Maatalouskauppojen valvonta on markkinavalvontaa ja siten toimijalle maksutonta.

Toimijoilla on mahdollisuus antaa palautetta tarkastuksesta palautelomakkeella <https://www.webropolsurveys.com/Answer/SurveyParticipation.aspx?SDID=Fin637006&SID=ee810351-1171-40dc-981e-51d1b1260fc1&dy=580553342>. Evira pyrkii kehittämään toimintaansa annetun palautteen perusteella.

5. Viitteet

Kansallinen rehulainsäädäntö:

<https://www.evira.fi/elaimet/rehut/lainsaadanto/kansallinen-lainsaadanto/>

Yhteisön rehulainsäädäntö:

<https://www.evira.fi/elaimet/rehut/lainsaadanto/eu-lainsaadanto/>

<http://eur-lex.europa.eu/fi/index.htm>

MMM:n asetus Elintarviketurvallisuusviraston maksullisista suoritteista 1161/2014.

Tiedoksi

Rehualan toimijat

Eviran valtuuttamat tarkastajat

ELY-keskusten tarkastajat

Viranomaisen toiminnan tulee perustua laissa olevaan toimivaltaan ja viranomaistoiminnassa tulee tarkoin noudattaa lakia. Viranomaisohjeet eivät ole oikeudelliselta luonteeltaan muita viranomaisia tai toimijoita sitovia. Viime kädessä lainsäädännön soveltamista koskevat kysymykset ratkaisee tuomioistuin.

Tässä ohjeessa on sekä suoria lainauksia että tulkintoja lainsäädännön soveltamiseksi. Lainsäädäntökohdat on merkitty selkeästi. Ohjeessa esitetyt tulkinnat ovat Eviran näkemyksiä siitä, miten lainsäädäntöä tulisi soveltaa.